

del fr ant tingué un paral·lel entre nosaltres «Passar volia l'amic a la *darrerana* fi, per la qual amava son Amat», Llull (*Amic e A*, *NCl* xiv, 55.1; v. 141; *BDLC* ix, 126), «pro perdurabilitat no *dererana*», *VidesR* (115r1, *deceyana* ms B, traduït «non posteriori»), «aquesta és la *darrerana* volentat ---», doc ross de 1323 (*RLR* xxxii, 544), i més cites dels segles xiv i xv en el *DAG*

Darreratge 'endarreriments', cita de c al S xv (*Arduits*) en el *DAG*: d'on, per encreuament d'aquest, dos sinònims *endarreriatges* (Lacav) o *darreriament*

Darrerria 'rereguarda' «--- e Nós moguem en la *derrerria* del estol, en la galea de Montpestler», Jaume I (Ag, 90) Sobretot en la locució temporal a la *darrerria* «lo Rey, son cos ['en persona'], ac paor què no tornàs a ira, a la *dararia*», Reixac (*Questa*, 11 28, trad *au derream* de l'original fr. ant). Sovint en la Gran Crònica «Faeren les caves, mas totes les desempararen a la *derrerria*», «quan venc a la *derrerria*, éls hagren lur acort ---», «quan venc a la *derrerria*, que tot açò fo passat ---», «quan venc a la *darrerria* la ns hagren a atorgar» (Ag, 129, 171, 378, 385). Encara ara: «de quan en quan, lo fadrí s'aturava, dihent-se a si mateix —Si recularé, si no recularé .. —Però a la *darrerria* va resoldre seguir endavant, trobés lo que trobés», Martí i Folguera, c. 1870 (*Lo Carragrat*, 114). Vegeu, supra, l'exemple citat de StVicentF.

Avui potser sona més a *les darrerries*. Altrament en plural, aplicat en particular a les acaballes d'una vida, ja en el S xv: «remembra't de les tuas *darrerries* e jamés no peccaràs» (*Ll d'Ajustaments*, B Un Bna, 342v^o) «Les set germanes recordan plorant que, al morir Atlas, los donà per signe de les *darrerries* de sa pàtria, la mort del drac» (sumari del cant II de l'*Atl*)

S'aplicà a la fi d'un àpat En una cançó popular del Princ, no són, però, les dolçures finals, sinó una cosa com la que c 1910-15 en dièim (no sols a casa, se sentia molt per Bna) «l'entrant», plat fort de la fi, o potser més aviat un segon entrant, dels gormands «que farem un sopà bo / la gallina apilotada - y, per entrant un capó; / per *darrerries* de taula - en traurem un gros moltó ---» (MilàF, *Romillo*, 99, reco a St. Llorenç de la Muga, i a l'Espluga de Fr., però no sé si també figura a la 2ª versió) Potser també admetent aquesta variant de fets, donada la diferència amb el «llevant» «SABORS --- les *darrerries* y exaguant bellaria, -orum; lo llevant de taula - secunda mensa», OPou (*TbPu*, 194) (una plata d'olives, a la fi, en el pseudo-Boades, Ag, 319).

En tot cas ha estat sempre allò que en el Princ. en diem contractant *les postres*; però no els valencians, i més valdria que tots ens hi adheríssim (passat que restaurem una mica més el *llevant-de-taula*) «si ls dies de festa li donaven per a *darrerries* qualsevol llepolia ---», SGuinot (*Escs Castellon*, 10); «postres o *darrerries*, com dihuen els llauradors», MGadea (*T. del Xè* 1, 74; i 267); però també ho sento encara a un jove escriptor valencianista que viu a la capital (1958)

CPT: *Darrerament*. molt usat com un veritable adverbí de temps (sovint quasi = *adés*, *nuper*, *tout-à-*

l'heure, oc. *tout-escàs*): «Trameteren-lo als cavallers qui *darrerament* eren exíts», JoMartorell (Ag III, 43), cita de JnEsteve (*Lt Eleg*, *DAG*), avui molt viu per tot, i potser encara més en el Ross (on certament no és suspecte de francesisme). «s'hi va matar *dàèramén* aquí ---», em deien a Estagell, 1960, i amb una -t encara no ben muda, que sembla suggerir l'existència de frases fetes, ja tradicionals.

Escric amb -e el primer membre dels següents, però més que amb -a sigui més usual. *Rerebasta* [*DAG*, OPou?], veg. *rebasta* (*BAST*) *Rerebotiga* (Gna. i CpTarr., *AlcM*), en general contret com a *rebotiga* (S. xvi, *AlcM*, que a tort, hi voldria veure, certament un «re-» reforçador, que no hi fóra oportú). *Darrevera* o *Radevera*, V. *primavera* (*PRIM*).

Rerecambra, més sovint, contret, però de primer ho trobem sense més que la dissim. de la -r- (com *reassaiga* < *reressaga*; *reedelme* etc): «fo-li dada sentència de perdre --- lo cap --- lo qual --- fo posat alt en la finestra de la *reacambra*, de la cambra on lo dit Berenguer jahia» a. 1391 (*Arduits* I, 12); i encara sencer en un escrit de 1330: «e l senyor se exí de on era e entràsse'n en una *vere cambra*» a. 1330 (*AIEC* II, 317) i en un de 1373 (MiretS, *TemplH*, 556). Ja clàssic en la forma contracta, que el *DAG* documenta des de 1367: «*recambra*, hont ella s'acostumava ligar e metre a punt», *Curial*, 63; «totes les dames dormien apartades, ab la Viuda reposada, sinó cinc que'n dormien en una cambra per hon ells tenien de passar; y en la *re-cambra* dormia la Princesa e Stephania: e com Plaerdemavida véu --- perfumar, prestament pensà que s'i havia de celebrar festivitat de bodes sordes», JoMartorell (Ag II, 284 2f.), i molts més Ss xv-xvii en *DAG*; *DTo* 1647. *Recambró* [Lab. 1840], general en cat. central [c. 1912], i cita del tarragonès Pin i Soler (*DAG*).

Rerecasa *Rereclam* *Rerecor*.⁴ *Reredelme* 'cert tribut que s'extreia del delme': «--- pren En G. de Ribes, en la ba<l>lia de Ribes e de Betet, per rasó de totz los diners de tota la Val, per so *reredeuuma*, 62 s. e mig de Malg; encar, de tots los moltós o magens que lo se<n>yor rey pren en la Val, pren en G. de Ribes, per so *reredeuume*, en la batlia de Ribes e de Betet, 4 moltós o mage<n>ys», «encara, can lo senyor rey à pres 9 mesures, pren-ne En G. de Ribes 2 --- per solatge; e per *reredeuume*, emfre Sen Pèr e la Cavalleria ['la capella de St. Pere del castell de Ribes i els Templers'], altres 2 mesures per lur dret, e de tot lo blat qui s'ajusta e l graner» c. 1283, Capbreu de la Vall de Ribes (*RLR* IV, 57, 59). *Reedelme* i *redelme* apareixen seguits en el procés de Camarasa de 1295-99 (CaCandi, *MiscHiCat* II, 172). «Judes prenia, sapiats, / tot quant a Jhesús era dats: / lo *reedelme* volc aver / de tot so que prenja, per ver», *Lleg Rim Sev*, fi S. XIII, v. 271; «pagaran *reredeuume* de formages que faran en lurs hostals, 6 formages que faran en lurs hostals, 6 formages e no pus ---» a. 1295 en els Ports de Conflent, i *reredeuume* d'Estagell a 1369 (*InuLC*); més detalls en cito en *PORT* i *PINTURA* I veg. altres cites de *reredeuume* (1311), i de la forma contracta